

ELVANKENT'İN MANEVİ MİMARİ AHİ ELVAN VE VAKIFLARI

Ahmet DEMİR

Dr. Öğretim Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Özet

XI. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Müslüman Türkler Anadolu'yu fethedip iskân ettikçe bu coğrafyanın yapısı da İslamî bir kimliğe dönüşmeye başlamıştı. Anadolu Selçuklu Devleti'nin kuruluşuyla birlikte başlayan yapısal dönüşüme Saltukoğulları, Mengücekoğulları, Danişmenoğulları, Artukoğulları ve diğer birçok beylik katkıda bulunmuştu. Özellikle Anadolu Selçuklu Devleti'nin oluşturduğu siyasi birlik döneminde Müslüman-Türk kimliği, belirginleşen kurumsal yapının en önemli unsuru haline gelmişti. Bahsedilen bu gelişmelerde siyasî otorite kadar içtimaî, dinî-tasavvufî ve meslekî diğer unsurlar da etkili olmuştu. Bunların önde gelenleri de hiç kuşku yok ki Ahi ünvanlı liderlerdi.

Aslında Ahilik geleneği XI. ve XII. yüzyıllar boyunca Anadolu için önemli bir kültürel altyapı oluşturmuştu. XIII. yüzyılın başlarında Anadolu Selçuklu Devleti ile Abbasi Halifeliği arasındaki ilişkiler çerçevesinde teşkilatın meşrû temeli oluşmuştu. Daha sonraki yıllarda da bu zümrenin önemli simalarından Ahi Evren tarafından teşkilatlandırılmıştı. Bu dönemden itibaren Ahilik Anadolu'da çoğu şehirde hayatın birçok safhasında etkili olan bir teşkilat haline gelmişti. Ankara da bu şehirlerarasındaydı.

Ankara'nın, Ahi isimleriyle ve Ahilikle yoğrulmuş çok zengin bir tarihi vardır. Özellikle XIII. yüzyıl sonlarından XIV. yüzyıl ortalarına kadar süren özel durumu birçok araştırmacı için bugün hala merak konusudur. Bu dönemin aktörleri arasında sayılabilecek bazı isimler vardır. Bunlar arasında Ahi Hüsameddin, Ahi Şerefeddin, Ahi Mesud ve Ahi Elvan gibileri de bulunmaktadır.

Bu tebliğde, Ankara ve Etmesgut tarihi için önemli bir yere sahip olan Ahi Elvan'ın yaşadığı bölgeye kazandırdığı kültürel zenginlik ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede özellikle Osmanlı dönemi kaynaklarından olan ve bugün için Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Kayıtlar Arşivi'nde bulunan muhtelif defter ve vesikalardaki veriler

değerlendirilmiştir. Vakfiyeler, vakıf tahrirler, muhasebe ve hurufat kayıtları bu kapsamda başvurulacak kaynaklar arasında yer almaktadır. Netice olarak Ankara'ya ve Etimesgut'a mâl olan bu önemli ismin günümüze taşımış olduğu kültürel birikimdeki rolü belirlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Ahi Elvan, Ankara, Etimesgut.

ELVANKENT'S SPIRITUAL ARCHITECTURE AHI ELVAN AND FOUNDATIONS

Abstract

Since the last quarter of the XIth century, Muslim Turks have conquered Anatolia and the structure of this geography has begun to turn into an Islamic identity. The structural transformation that started with the establishment of the Anatolian Seljuk State had contributed to Saltukoğulları, Mengücekoğulları, Danişmenoğulları, Artukoğulları and many other principalities. Especially during the period of political unity established by the Anatolian Seljuk State, the Muslim-Turkish identity became the most important element of the evident institutional structure. In these developments, as well as political authority, social, religious-mystical and other professional elements were influential. The leaders of them were no doubt the leaders of Ahi.

In fact, the tradition of Ahi has created an important cultural infrastructure during the eleventh and twelfth centuries. At the beginning of the thirteenth century, the organization was legitimately based on the relations between the Anatolian Seljuk State and the Abbasi Caliphate. In the following years it was organized by Ahi Evren from the important cemets of this community. From this period, Ahilik became an organization which is effective in many stages of life in many cities in Anatolia. Ankara was among them.

There is a very rich history of Ankara, knit with Ahi names and Ahilik. Especially from the end of the thirteenth century until the middle of the fourteenth century, the special situation is still a curiosity for many researchers today. Among the actors of this period are some names that can be counted. These include Ahi Hüsameddin, Ahi Sherefeddin, Ahi Masud and Ahi Elvan.

In this article, this person who has an important place for the history of Ankara and Etimesgut will try to reveal the cultural richness he has gained to the region he lived in. This frame will be evaluated in various books and documents, especially from the sources of the Ottoman era, which are now available in the Foundation Records Archive of the General Directorate of Foundations. Foundations, foundation register records, accounting and hurufat records are among the sources for this scope. As a result, the important role of Ankara and Etimesgut will be determined.

Keywords: Ahilik, Ahi Elvan, Ankara, Etimesgut.

Giriş

Konuya girişte öncelikle ele alınacak şahsın ismine nisbet edilerek yerleşim yeri haline gelen bölgeyle gerçekleştirdiği tarihî-kültürel bağlantı ortaya konmaya çalışılacaktır. Çünkü bugün Anadolu'daki irili ufaklı birçok yerleşim yerinin adı tarihe mâl olan önemli şahsiyetlerden esinlenerek konmuştur. Bu çerçevede tebliğin konusu olan Ahi Elvan isminden hareket ederek Anadolu Türk tarihinde özgün bir yapı olan Ahi kültürünün arka planından bahsetmek gerekmektedir.

XIII. yüzyıl başından beri Anadolu çok renkli bir sosyo-kültürel yapılanmaya şahit olmuştur. Daha yüzyılın başlarından itibaren doğuda beliren Cengiz Han liderliğindeki Moğol baskısı oralarda bulunan dinî ve etnik birçok unsurun Anadolu'ya yönelmesi sonucunu doğurmuştu. Anadolu Selçuklu Devleti ise bir taraftan Bizans hâkimiyeti dışında kalan bölgelerin büyük bir kısmında tam bir hâkimiyet kurmaya diğer taraftan da doğudan gelen güçlü baskıların etkisini azaltmaya çalışıyordu. Adeta bu gelişmelerin göstergesi olarak İslam Medeniyeti'nde mühim bir dinî-sosyal ve meslekî bir yapı haline gelmeye başlayan fütüvvet teşkilatı Abbasi Halifesi Nasır Li-Dinillah tarafından diplomatik bir vasıta haline getiriliyordu. Bu sayede fütüvvet prensiplerini yaymak maksadıyla pek çok İslam ve Türk hükümdarı bu birliğe alınıyordu. Hatta Halife, fütüvvetin sembollerinden olan şalvar giyip şed kuşanmayanları meşru saymamıştır (Bayram, 1991: 23). Bu siyasetle birlikte önce Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev başlatılan diplomatik girişimin ilk muhatabı olmuştu. Daha sonra da I. İzzeddin Keykavus ve I. Alaeddin Keykubad bu siyasetin içerisinde yer almış (Gölpınarlı, 2011: 66), fütüvvet düşüncesi Anadolu'da güçlenmişti (Köprülü, 1993: 211-217). Bahsedilen yapılanmanın

güçlenmesinde fütüvvet prensiplerini benimseyen Ahi isimli şahısların da önemli bir rolü vardı. Zira bunlar toplumsal yapıda önemli bir statüye sahip kişilerdi. Bu önemli liderlerden Ahi Evren, fütüvvetin de benimsediği İslâmî-tasavvufî prensipler doğrultusunda Ahilik teşkilatını organize ederek Anadolu'ya özgü hale gelmesine önemli katkılarda bulundu. Böylelikle, daha önceki İslam devletlerindeki gibi dinî-tasavvufî ve içtimaî yapının güçlenmesini destekledi. Teşkilatın güçlenmesinde tekke ve zaviyeler çok etkili oldu. Çünkü fütüvvet prensiplerine bağlı olan Ahiler bu dinî mekânlarda hem dinî-tasavvufî hem de iktisadî hayattaki ilişkilerini düzenlemektelerdi (Ocak, 1978: 254-256). Zaman içerisinde Anadolu'da Ahilere ait tekke ve zaviyelerin sayısı arttı. Yüzyılın sonlarına doğru Ahiler Anadolu'da öylesine önemli dinamik bir güç oldular ki bu durum Aşıkpaşaoğlu gibi sonraki dönem Osmanlı tarihi yazarı tarafından vurgulanmıştır (Âşık Paşazade, 2003: 298).

Ahiler, sadece Anadolu Selçukluları devrinde etkili olmakla kalmamışlar Osmanlı Devleti'nin güçlenmeye başladığı XIV. yüzyılda da önemlerini korumuşlardır. Anadolu'da merkezî otorite tam anlamıyla kurulana kadar bazı bölgelerde bu etkinlikleri daha da artmıştır. Bu bağlamda XIV. yüzyılın ilk yarısında (1290-1354) özellikle Ankara'da, bugün hala bazı araştırmacılar tarafından müşahhas bir şekilde ortaya konulamayan nitelikte güç kazanmışlardır.¹ Yazıya konu olan Ahi Elvan'ın da böyle bir tarihî arka planı olan ortamdan çıkması muhtemeldir.

Ahi Elvan ve Ankara

Bu bölümde öncelikle Ahi Elvan ismi orijinal kaynaklardaki bilgiler çerçevesinde doğrulanacaktır. Daha sonra da yukarıda, Giriş Bölümü'nde anlatılan Ankara ve Ahi ilişkisinin bu yazıda ele alınan Ahi Elvan şahsında somutlaştırılmasına çalışılacaktır.

Ahiler Ankara'da, Osmanlıların 1354 yılında hâkim olmasına kadar etkin olmuşlardı. Onların bu tarihe kadarki etkinlikleri, Ahi Elvan gibi

¹ Bu konudaki tartışmalar için şu eserlere bakılabilir: Ahmed Tevhid, "Ankara'da Ahiler Hükümeti", *TOEM*, Cilt: 4, Cüz: 19, İstanbul, 1331; Halil Edhem, "Ankara Ahilerine Ait İki Kitabe", *TOEM*, Cilt: 7, Cüz: 41, İstanbul, 1332; Fuad Köprülü, "Ankara ve Ahiler", *Hayat Mecmuası*, I/21, Ankara, 1926; Franz Babinger-Fuad Köprülü, Anadolu'da İslamiyet, İnsan Yayınları, İstanbul, 1996; Besim Darkot, "Ankara", *İslam Ansiklopedisi*, C. I, MEB Yayınları, İstanbul, 1978, s. 437-453; Neşet Çağatay, *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, TTK, Ankara, 1989.

isimlerin Ahi kimliğiyle özdeşleştirilmesinde önemli bir gerekçe oluşturmıştır. Fakat onun bu tarihlerdeki durumuyla alakalı XIV. yüzyıl kaynaklarında somut veriler bulunmamaktadır. Ankara'nın Samanpazarı semtinde kendi adıyla yaşayan camiindeki tarih de yaklaşık olarak XIV. yüzyıl sonlarını taşımaktadır. Bu konudaki en erken tarihli XV. yüzyıla ait bazı kitâbelerde onun adı ve soyu ile ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. Bunların ilki, bugün Ankara Samanpazarı semti, Koyunpazarı Sokak'ta bulunan caminin minberi üzerindeki kitabesidir. Buna göre Ahi Elvan'ın tam künyesi, Nizâmeddin Zehrab soyundan Ahi Elvan b. Mehmed Bey şeklinde geçmektedir (Eyice, 1988: 529). Babasının adı Mehmed Bey olup doğum ve ölüm tarihi ile ilgili kesin bir bilgi yoktur. Bir başka önemli kaynak da bugün ayakta olan caminin h. 816 (m. 1413-1414) tarihli tamir kitabesidir. Bu kitabeye göre Ahi Elvan'ın XIV. yüzyılın sonlarında yaşadığını tahmin edilebilir. Söz konusu kitabe tamirle ilgili olduğuna göre camide meydana gelen tahribatın asgari olarak birkaç on yılda meydana geleceği, dolayısıyla da bu eserin XIV. yüzyıl sonlarına doğru yapılmış olabileceği söylenebilir.

XV. yüzyıla ait orijinal kaynaklarda da Ahi Elvan ile ilgili bazı bilgiler bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Fâtih Sultan Mehmet zamanına ait h. 867 (m. 1463) tarihli Maliyeden "Müdevver Defteri"dir. Bu deftere göre o Ankara'nın Kasaba Nâhiyesi'ne bağlı Kızılcaşehir köyünün eski timar sahibidir.² Buradaki kayıta geçen "ve hem mülk şimdiki halde oğlanları Mehmed Çelebi ve Efendi mutasarrıflardır" ifadesine göre onun Mehmed Çelebi ve Efendi adlarında iki oğlunun olduğu, bunların adı geçen köyde mülkiyet ve timar tasarrufunu devam ettirdikleri görülmektedir. Bu bilgilerden hareketle onun Ahi Elvan'ın XIV. yüzyılın ikinci yarısı ile XV. yüzyılın başlarında I. Murat'la Fetret Dönemi içerisinde yaşadığı söylenebilir. Yukarıda verilen açıklamalar çerçevesinde Ahi Elvan'ın Ankara'yla bağlantısı da somutlaşmaktadır. Zira hem Ankara merkezde bulunan câmii ve zâviyesi hem de Kasaba Nâhiyesi'nde bulunan mülk ve tımarı bu durumu teyit etmektedir.

² MAD.d 00009, IMG_3244 nolu poz: Kasaba Nâhiyesi'ne bağlı köy ve mezralar. V.58 a'dan; "Karye-i Kızılcaşehir Ahi Elvan'ın kadimî timarıymış ve hem mülk şimdiki halde oğlanları Mehmed Çelebi ve Efendi mutasarrıflardır".

Ankara için önemli bir kişi olan Ahi Elvan'ın mezarı bugün Yediler Kabristanı olarak bilinen yerdedir. Bugün Etimesgut'a bağlı Elvan köyünde kardeşlerine ait olduğu söylenen iki de kabir bulunmaktadır.

Osmanlı Kaynaklarında Ahi Elvan'ın Vakıfları

Ahi Elvan'ın tarihî şahsiyeti hakkında elimizde fazla bilgi olmasa da onun Ankara'ya bırakmış olduğu kültürel mirasıyla ilgili yeterince bilgiye sahibiz. Bu mirasın vakıf müessesesi vasıtasıyla günümüze ulaştığı söylenmelidir. Onun mirası hakkında Osmanlı dönemine ait kaynaklardan istifade edilmektedir. Bu kaynaklar, Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunmaktadır. Arşiv belgelerinin ilk grubunu Osmanlı Arşivi'nde bulunan kaynaklar oluşturmaktadır. Kronolojiye uygun olması bakımından kaynakları adlandırmanın yerinde olacağı düşünülmüş ve bunlara çalışma boyunca ilk dönem kaynakları adı verilmiştir. M. 1463 tarihli Maliyeden Müdevver Defter, m. 1530 tarihli Anadolu Vilayeti Muhasebe Defteri, m. 1532 tarihli Ankara Vakıf Tahrir Defteri, m. 1571-1572 tarihli Ankara Vakıf Defteri birinci grup içerisindeki kaynaklardır. İkinci grubu da Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Kayıtlar Arşivi'nde dijital ortamda bulunan Muhasebe ve Hurufat defterlerinde yer alan belgeler oluşturmaktadır. Yine kronolojik gerekçelerle bunlara da sonraki dönem belgeleri denmiştir.

Yukarıda bahsedilen ilk dönem kaynaklarından elde edilen verilere göre Ahi Elvan'ın Ankara merkezde bulunan bir câmii, bir de bugün ortada olmayan zâviyesi vardır. Bu kaynaklara göre camii'nin yeri Nefs-i Ankara'da³, sonraki dönem belgelerinin bazılarına göre Nefs-i Ankara'da⁴ birine göre Hacı Bayram Mahallesi'nde⁵, birçoğuna göre Nefs-i Ankara'da Ahi Elvan Mahallesi'nde⁶, bugün ise Samanpazarı

³ 20071120181722TKGM__TADB__TTD__EVKAF__00558_00012 nolu poz, v. 6b.

⁴ 20070226100230VGM__VGM__DEFTER__01969_00056 nolu poz;
20070306092457VGM__VGM__DEFTER__02109_00066 nolu poz;
20070308122401VGM__VGM__DEFTER__02169_00033 nolu poz;
20070925224259VGM__VGM__DEFTER__00386_00039 nolu poz, v. 66a 2 nolu kayıt.

⁵ 20070222125802VGM__VGM__DEFTER__01972_00009 nolu poz, 12 nolu kayıt.

⁶ 20070222130011VGM__VGM__DEFTER__01974_00041 nolu poz;
0070222130011VGM__VGM__DEFTER__01974_00045 nolu poz;

semtinin Ahi Arap Mahallesi Koyunpazarı Sokağı'nda bulunmaktadır. İlk dönem kaynakları Ahi Elvan'a ait zaviyeden bahsetmekte, bu zaviyenin yeri konusunda sessiz kalmaktadırlar. Sonraki dönem belgelerine göre ise zaviyenin yeri Nefs-i Ankara'da Hacı Bayram Mahallesi'nde idi⁷. Fakat bugün bu isimde bir yapı bulunmamaktadır. Yapılan araştırmada ne camiinin ne de zaviyenin inşâ kitâbesi ve vakfiyesine rastlanmamıştır. Hatta bu konuda muhasebe kayıtlarından birinde Ahi Elvan Zaviyesinin vakfiyesinin bulunmadığı özellikle belirtilmektedir.⁸

A. Ahi Elvan Camii'nin Vakıf Gelirleri:

i. Ankara'da Bulunanlar

Ahi Elvan Camii'nin vakıfları çoğunlukla Ankara merkez ve çevresinde yer almaktadır. Camiin vakıf gelirleri konusunda ilk ve sonraki dönem kaynaklarındaki bilgilerden hareketle şunlar söylenebilir. İlk dönem kaynaklarına göre camie ait vakıf gelirleri arasında Ankara'nın muhtelif yerlerinde bulunan bostanların icâresi⁹, dükkân kiralari¹⁰, zemin hasılatı¹¹,

20070222130011VGM__VGM__DEFTER__01974_00151 nolu poz;

20070222133325VGM__VGM__DEFTER__01975_00185 nolu poz;

20070223122334VGM__VGM__DEFTER__01954_00063 nolu poz;

20070223124601VGM__VGM__DEFTER__01955_00178 nolu poz;

20070223131032VGM__VGM__DEFTER__01956_00042 nolu poz.

⁷ 20070222130011VGM__VGM__DEFTER__01974_00049 nolu poz;

20070222130011VGM__VGM__DEFTER__01974_00147 nolu poz;

20070222133325VGM__VGM__DEFTER__01975_00198 nolu poz;

20070223122334VGM__VGM__DEFTER__01954_00019 nolu poz;

20070223124601VGM__VGM__DEFTER__01955_00145 nolu poz.

⁸ 20090805183920BOA__EV__ZMT__00158_00141 nolu poz.

⁹ 20071120181722TKGM__TADB__TTD__EVKAF__00558_00012 nolu poz, v. 6b'deki kayda göre Bıçak Piri diye bilinen bostan yerinin yıllık geliri 3200 guruştur. Bu vakıf, 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) I Kütahya, Karahisar-i Sâhib, Sultan-önü, Hamîd, Ankara Livâları, Dizin ve Tıpkıbasım adlı muhasebe defterinde de aynen zikredilmektedir. Bkz. A.g.e., T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu: 13, Ankara, 1993, s. 360.

¹⁰ 20071120181722TKGM__TADB__TTD__EVKAF__00558_00012 nolu poz v. 6b'deki kayda göre Kassab dükkânı kira geliri yıllık 156 guruştur.

¹¹ 20071120181722TKGM__TADB__TTD__EVKAF__00558_00012 nolu poz, v. 6b'deki kayda göre daha önce vakıf olan 5 müdlük ve yıllık geliri 300 guruş olan yerdir.

erkek ve kadınlara ait¹² gayrimenkul ve nukûd ribhi¹³ sayılabilir. Son dönem belgelerine göre iltizâm usulüyle alınan a'şâr bedeli¹⁴, bostan¹⁵ ve dükkân kiralari¹⁶ cami vakfının gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Bu genel bilgilerden hareketle kaynaklardaki veriler bağlamında vakfın gelir kaynaklarında şöyle bir değişimin gerçekleştiği söylenebilir. Zemin hasılatı ve nukûd ribhi sonraki dönem kaynaklarında yer almıyor, bostan icâresi ise sadece bir belgede geçmektedir. Daha sonraki dönemlerde bunların yerine a'şâr bedeli sıklıkla vurgulanıyor. Cami vakfının gelir miktarı konusunda kaynaklarda farklı rakamlar bulunmaktadır. İlk dönem kaynaklarından 1463 tarihli tahrir defterinde herhangi bir rakam geçmemektedir. 1530 tarihli MAD 'ne göre yıllık gelir toplam 3.727 guruştur. 1532 tarihli vakıf tahrir defteri ise en ayrıntılı bilgileri vermektedir. Bu deftere göre Ahi Elvan Camii vakfının bostan, dükkân, zemin ve diğer bütün gayrimenkulleriyle nukûd geliri toplam 35.226

¹² 20071120181722TKGM__TADB__TTD__EVKAF__00558_00012 nolu poz, v. 6b'deki kayda göre Ahi Elvan Camii'ne Gülşah, Dudu, Turan, Bacı Böle(?) ve Şirin Hatunlar 980 guruşluk gelir vakfetmişlerdir.

¹³ 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) I Kütahya, Karahisar-i Sâhib, Sultan-önü, Hamîd, Ankara Livâları, Dizin ve Tıpkıbasım, s. 360. Buradaki kayıтта nakit olarak vakfedilen miktar 3570, bunun ribhi ise 357 guruştur. Yani %10'luk bir istirbah oranı söz konusudur; 20071120181722TKGM__TADB__TTD__EVKAF__00558_00012 nolu poz, v. 6b'de geçen kayıтта Mahmud Çelebi'nin 10.000 akçe vakfettiğinden bahsedilmektedir.

¹⁴ Sonraki dönem belgelerine göre Ahi Elvan Camii vakfının iltizam usulüyle elde ettiğİ a'şâr geliri 1851'de yıllık 135 guruşken 1856'da 313 guruşa, 1863'ten itibaren de 379,5 guruşa yükselmiştir. Bkz. 20070226100230VGM__VGM__DEFTER__01969_00056 nolu poz.

20070222124812VGM__VGM__DEFTER__01970_00079 nolu poz;

20070222130011VGM__VGM__DEFTER__01974_00151 nolu poz.

¹⁵ 20070222135344VGM__VGM__DEFTER__01977_00032 nolu poz, s. 65, 1 nolu belgede geçen ifadeye göre Ahi Elvan Camii vakfından olmak üzere Ankara civarında bulunan Kazlık İçi adıyla bilinen 8 dönümlük bostanın yıllık geliri 1864 yılı itibariyle 4000 guruştur. Fakat bu bostandan başka bir belgede bahsedilmemektedir. Bir başka belgede de Ahi Elvan Camii vakfına gelir getiren Üçtaş adlı yerde bulunan 10 dönüm, bir kıta bostandan bahsedilmektedir. 20070222125454VGM__VGM__DEFTER__01971_00012 nolu poz.

¹⁶ Cami vakfına gelir getiren dükkanlardan bazılarının yeri bilinmektedir. Ankara Çarşısı'nda bulunan Manav Mehmed'in dükkan kira geliri XIX. yüzyılın ikinci yarısında adı geçen vakfın önemli gelir kaynakları arasında bulunmaktadır. Bkz. 20070223122334VGM__VGM__DEFTER__01954_00063 nolu poz;

20070222133325VGM__VGM__DEFTER__01975_00185 nolu belge. Ayrıca boyacı ve tenekeci dükkanları da vakfın gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Bkz. 20070226100230VGM__VGM__DEFTER__01969_00056 nolu poz.

guruştur. Son dönem belgelerinde de 435¹⁷ ile 789,5 guruş¹⁸ arasında değişen bir fiyat aralığı görülmektedir. 1530-1900 yılları arasında verilen bu rakamlardan sonra şöyle bir değerlendirme yapılabilir. İlk yıllar için çok sağlıklı bilgiler olmamasına rağmen cami vakıf gelirlerinin XVI. yüzyılda artış göstermesi vakfın o dönem için önemli bir büyüklüğe sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşanan sosyal-ekonomik gelişmelerin vakıf müessesesi üzerinden de izlenebileceği söylenebilir. Daha sonraki yüzyıllarda rakamlarda görülen azalmanın yine imparatorluk genelinde yaşanan gelişmelerle yakından ilişkisi olduğu yukarıdakilere eklenmelidir.

ii. Ankara Dışında Bulunanlar

Yapılan araştırmalarda Ahi Elvan Camii'nin Ankara dışında müstakil bir vakfına rastlanmamıştır. Ahi Elvan Zâviyesi ile müşterek gelir kaynağı olarak kullandığı sadece bir belge tespit edilmiştir. Bu belgeye göre her iki vakfın Kırşehir'in Kesikköprü ve Karakuyu köylerinde bulunan tahminen 4.000 dönümlük tarlası vardır. Her iki vakfın müşterek olarak kullandığı bu tarladan yeterince istifade edilememesi nedeniyle satışı yapılmıştır.¹⁹

B. Ahi Elvan Zâviyesi'nin Vakıf Gelirleri:

Ahi Elvan Zâviyesi'ne gelir getiren gayrimenkuller Ankara'da bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda Ankara dışında herhangi bir yere tesadüf edilmemiştir. Bu vakfın gelirleri hakkında ilk dönem kaynaklarında çok sınırlı malumat vardır. 1530 tarihli MAD'ne göre çiftlik ve müstagille geliri hem yer, hem miktar olarak aynı şekilde geçmektedir.²⁰ 1522 numaralı 1532 tarihli deftere göre zaviyenin en önemli gelir kaynağı çiftlik

¹⁷ 20070222142412VGM__VGM__DEFTER__01981_00011 nolu poz.

¹⁸ 20070306092457VGM__VGM__DEFTER__02109_00066 nolu poz.

¹⁹ 20070925230208VGM__VGM__DEFTER__00394_00067: 122. Sayfa. Ahi Elvan Camii ve Zaviyesi Vakfının mütevelli ve zaviyedarı olan Es-Seyyid Ahmed ve İbrahim Halifelerin vakfın mevkufatından olan Kırşehir Kesikköprü ve Karakuyu köylerinde bulunan tahminen 4.000 dönümlük tarla, vakfın gelirine katkı sağlaması amacıyla Kesikköprü'den Ebu Zeyd oğlu Molla Veli'ye 3.511 guruşa satılmıştır. 17 Muharrem 1280 (4 Temmuz 1863).

²⁰ 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) I Kütahya, Karahisar-i Sâhib, Sultan-önü, Hamîd, Ankara Livâları, Dizin ve Tıpkıbasım, s. 368.

ve mezraa hasılatıyla icâre-i müstegilledir²¹. Son dönem belgelerinde ise çoğunlukla a'şâr bedeli, çayır ve yoncalıklar²² adı geçen zaviyenin gelir kaynakları arasında sayılmaktadır. Zaviyenin vakıf gelir miktarıyla ilgili olarak ilk dönem kaynaklarından sadece 1530 ve 1531-1532 tarihli defterlerde 950 guruş geçmektedir. 1577-1868 yılları arasını kapsayan son dönem belgelerinde ise bu miktar 102²³-175²⁴ guruş arasında değişmektedir. Fakat diğer belgelerin tamamında a'şâr bedeli 123 guruş olarak geçmektedir.²⁵ 1531-1868 yılları arasında tarihlenen belgeler doğrultusunda Ahi Elvan Camii ile ilgili değerlendirmelerin zaviye için de geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

C. Ahi Elvan Camii ve Zâviyesi'nin Görevlileri ve Ücretleri:

Ahi Elvan Câmii ve Zâviyesi'nde kimlerin görevli olduğuna dair ilk dönem kaynaklarında herhangi bilgi bulunmamaktadır. Sonraki dönem belgelerinden özellikle muhasebe, ilam ve hurufat kayıtlarında bununla ilgili oldukça zengin malumat yer almaktadır. Vakıf müessesesi çerçevesinde tayin olunan görevlileri câmi ve zâviye başlığında tasnif ederek değerlendirmek mümkündür.

Câmi Görevlileri: Vakıf müessesesinin en önemli birimlerinden olan câmi vakfında bulunan görevliler şunlardır. Öncelikle câmi vakfının yöneticisi olarak mütevelliler gelmektedir. Mütevelliler vakıf yönetimini başka bir görevle birleştirmeden müstakil olarak gerçekleştirmişlerdir. Muhasebe kayıtlarında mütevellilerin günlük aldıkları ücretlerle ilgili bilgi bulunmazken hurufat kayıtlarında bunların günlüğünün 1 akçe olduğu

²¹ 1522 Numaralı Ankara Vakıf Defteri, V. 35b: Bu kayıttaki Ahi Elvan Zâviyesi'ne gelir sağlayan Gelenhoriyon (?) yakınlarında bulunan müstagille icaresi 400 guruş, Etlik karyesindeki iki çiftlik büyüklüğünde bulunan mezarın geliri de 550 guruştur.

²² 20090805183920BOA__EV__ZMT__00158_00141 nolu poz. Zâviyenin gelir kaynağı olan çayır ve Yoncalıklar Ankara'da Gelenhoriyon (?) ve Akköprü civarındadır ve 315,5 guruş yıllık gelire sahiptir.

²³ 20070222124812VGM__VGM__DEFTER__01970_00053 nolu poz. Adı geçen vakıf için a'şâr bedeli sadece bu kayıтта 102 guruş olarak zikredilmektedir.

²⁴ 20070226100230VGM__VGM__DEFTER__01969_00040 nolu pozdaki kayıt h. 1268 (m. 1851-1852) tarihlidir. Adı geçen vakıf için a'şâr bedeli sadece bu kayıтта 175 guruş olarak zikredilmektedir.

²⁵ 20070222125802VGM__VGM__DEFTER__01972_00016 nolu pozdaki kayıt h. 985 (m. 1577-1578) yılına aittir. 20070222133325VGM__VGM__DEFTER__01975_00198 nolu pozdaki kayıt h. 1284 (m. 1867-1868) yılına aittir.

görülmektedir.²⁶ İkinci önemli görevli olarak imamlar gelmektedir. Muhasebe kayıtlarında imamların bu görevi yapış biçimleriyle ilgili yalnızca bir kayıt vardır. Bu kayda göre imâmet ve hitâbet görevleri müşterek yapılmaktadır.²⁷ Hurufat kayıtlarında genellikle “salât-ı zuhr ve asr imamı”²⁸ ya da “evkât-ı selâse imamı”²⁹ ifadeleriyle imamların görev şekli belirlenmektedir. “İmam” ifadesi ise sadece bir kayıta yer almaktadır.³⁰ İmamların ücretleri konusunda muhasebe kayıtlarında yıllık 129,5 ila 179,5 gurusu geçmektedir. Hurufat kayıtlarında ise günde iki vakit (öğle-ikindi) namaz kıldıranlar için yarım akçe, üç vakit (öğle-ikindi-akşam) namaz kıldıranlar için bir akçe geçmektedir. Bir diğer görevli olan hatipler bu görevi müstakil olarak yerine getirmekte günlük bir akçe almaktadır. Vâizler de ya “vâiz”³¹ ya da vâiz ve nâsih³² olarak görev yapmaktadır. Vâizlerin ücretiyle ilgili olarak kaynaklarda herhangi bilgi bulunmamaktadır. Müezzinler, “müezzin”³³, “vakt-i zuhr ve asr

²⁶ 20060927164136VGM__VGM__DEFTER__00534_00064 nolu poz, s. 126, 2 nolu belge; 20070815204814VGM__VGM__DEFTER__00533_00035 nolu poz, s. 61, 9 nolu belge; 20070817090331VGM__VGM__DEFTER__01057_00026 nolu poz, s. 20, 8 nolu belge.

²⁷ 20070308122401VGM__VGM__DEFTER__02169_00033 nolu belge. Bu belgeye göre Ankara’da bulunan Ahi Elvan Camii’nin hitabet ve imamet cihetlerine mutasarrıf olan Hacı Ahmed vefat etmiş, ondan sonra aynı görev vekâlet yoluyla Ali Efendi’ye tevcih edilmiş, berat harcı ve varaka bahası olarak 132 gurusu Evkaf Nezaretî’ne yatırılmıştır. (13 R. Evvel 1305/21 T. Evvel 1303/2 Kasım 1887).

²⁸ 20071019114459VGM__VGM__DEFTER__01144_00011 nolu poz, s. 16, 11 nolu belge; 20070817105705VGM__VGM__DEFTER__01061_00063 nolu poz, v. 46a, 12 nolu belge; 20061211155539VGM__VGM__DEFTER__01143_00046 nolu poz, v. 45a, 10 nolu belge

²⁹ 20070817090331VGM__VGM__DEFTER__01057_00027 nolu poz, v. 21a, 6 nolu belge; 20061206161252VGM__VGM__DEFTER__01063_00053 nolu poz, v. 47a, 21 nolu belge; 20061206141253VGM__VGM__DEFTER__01071_00030 nolu poz, v. 24b, 1 nolu belge.

³⁰ 20070817130124VGM__VGM__DEFTER__01068_00070 nolu poz, s. 7, 9 nolu belge.

³¹ 20070815184941VGM__VGM__DEFTER__00531_00057 nolu poz, v. 41b, 17 nolu belge.

³² 20070817090331VGM__VGM__DEFTER__01057_00025 nolu poz, v. 18 a, 1 nolu belge.

³³ 20070817093313VGM__VGM__DEFTER__01059_00015 nolu poz, v. 9a, 1 nolu belge.

müezzini”³⁴ “evkât-ı selâse müezzini”³⁵, “Cuma müezzini”³⁶ ve “salâ müezzini”³⁷ olarak sınıflandırılmaktadır. Müezzinler için muhasebe kayıtlarında yıllık 100 gurus gibi standart bir ücretten bahsedilmekte, hurufat kayıtlarında ise farklı şekillerde olan bu görev için yarım ila iki akçe arasında günlük ücret zikredilmektedir. Cüzhânlar (Pakalın, 1983-II: 318)³⁸, cüz okuma dışında başka bir görevi olmayan görevliler olarak çoğu vakıfta yer almaktadır.³⁹ Bunların aldığı ücret günlük bir akçedir. Muarrif⁴⁰ ise bu görevliler arasında diğer bir isim olarak görülmekte ve günlük bir akçe almaktadır.

Câmi vakfının dinî hizmetlerini üstlenen görevliler dışında sadece bir görevli tespit edilmiştir. O da temizlik işini yapan ferraştır.⁴¹ Ferraşın günlük ücretiyle ilgili olarak belgelerde herhangi bir rakam zikredilmemektedir. Netice itibarıyla Ahi Elvan Camii’nde vakıf müessesesinin bir gereği olarak dini görevlilerin hepsi yer almakta, bunun dışındaki görevlilerden başka sadece ferraş göze çarpmaktadır. Yukarıda

³⁴ 20070817105705VGM__VGM__DEFTER__01061_00068 nolu poz, v. 51a, 30 nolu belge.

³⁵ 20070815174538VGM__VGM__DEFTER__00530_00100 nolu poz, v. 92 b, 12 nolu belge;

20070817122316VGM__VGM__DEFTER__01067_00098 nolu poz, v. 112b, 12 nolu belge;

20070817090331VGM__VGM__DEFTER__01057_00028 nolu poz, v. 21b, 22 nolu belge;

³⁶ 20070817105705VGM__VGM__DEFTER__01061_00060 nolu poz, v. 43a, 1 nolu belge;

20070817130124VGM__VGM__DEFTER__01068_00071 nolu poz, s. 9, 22 nolu belge.

³⁷ 20071019114459VGM__VGM__DEFTER__01144_00011 nolu poz, s. 16, belge no: 24.

³⁸ Namazlardan önce Kur’ân’dan birer cüz okumakla görevli cami görevlileri için kullanılan tabirdir. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. 1, MEB Yayınları, İstanbul, 1983, s. 318.

³⁹ 20060927164136VGM__VGM__DEFTER__00534_00066 nolu poz, s. 130, 3 nolu belge;

20070817093313VGM__VGM__DEFTER__01059_00015 nolu poz, v. 8b, 17 nolu belge;

20070817130124VGM__VGM__DEFTER__01068_00070 nolu poz, s. 7, 25 nolu belge;

20070817130124VGM__VGM__DEFTER__01068_00077 nolu poz, s. 21, 2 nolu belge.

⁴⁰ Cami ve tekkelerde hayır sahiplerinin adlarını hayırla anan müezzin ve derviş hakkında kullanılan bir tabirdir. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. 2, MEB Yayınları, İstanbul, 1983, s. 552-553. Bu görevliyle ilgili bkz. 20070817130124VGM__VGM__DEFTER__01068_00077 nolu poz, s. 21, 3 nolu belge; 20060927164136VGM__VGM__DEFTER__00534_00066 nolu poz, s. 130, 2 nolu belge.

⁴¹ 20061211155539VGM__VGM__DEFTER__01143_00047 nolu poz, v. 45b, 4 nolu belge.

sayılan bütün görevlerde ölüm ve ferağat durumları değişiklikler için en önemli gerekçe olarak görülmektedir.

Câmiideki Vakıf Görevlileri	Hurufat Kayıtlarındaki Ücretleri	Muhasebe Kayıtlarındaki Ücretleri
Mütevelli	1 akçe	Belirtilmemiş
İmam	Nîm ya da 1 akçe ⁴²	129-179,5 guruş
Hatip	1 akçe	400 guruş
Vâiz-Nasih	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş
Müezzin	Nîm ila 2 akçe	100 guruş
Cüzhân	1 akçe	Belirtilmemiş
Muarrif	1 akçe	Belirtilmemiş
Ferraş	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş

Zâviye Görevlileri: Ahi Elvan Zâviyesi'nin belgelerde bahsedilen en önemli ve tek görevlisi zâviyedarıdır. Bu görevliler Ahiliğin Anadolu'nun birçok şehrinde olduğu gibi Ankara'da da devam ettiğini gösterir mahiyette genellikle "baba" lakabını kullanmaktadırlar.⁴³ Çünkü "ahi babalık" Osmanlı döneminde Kırşehir merkezli devam eden çok önemli bir gelenek olarak bilinmektedir. Zâviyedarlar için "şeyh" unvanı da kullanılmaktadır.⁴⁴ Bu mekânlar tasavvuf prensiplerinin benimsendiği ve tatbik edildiği yerler olduğu için tarikat yapılanmasına benzer bir durum söz konusudur. Zira bu konuyu destekleyecek şekilde sık olmasa da "halife" unvanının kullanıldığı görülmektedir.⁴⁵ Zâviyedarların vakıftan aldıkları ücret günlük bir akçedir. Bu bilgiler doğrultusunda zâviyelerin hem Ahilik geleneğini, hem de bu yapının tabii bir unsuru olan tasavvufi geleneği devam ettirdiği anlaşılmaktadır.

⁴² Rakamlardaki değişiklikler bu görevin yapılış şekliyle alakalı olup yukarıda ayrıntıları verildiği için tekrar edilmemiştir.

⁴³ 20070817093313VGM__VGM__DEFTER__01059_00018 nolu poz, v. 12a, 6 nolu belge; 20070817090331VGM__VGM__DEFTER__01057_00024 nolu poz, s. 17, 18 nolu belge; 20070815213540VGM__VGM__DEFTER__00535_00049 nolu poz, s. 96, 15 nolu belge; 20070815204814VGM__VGM__DEFTER__00533_00034 nolu poz, v. 60a, 4 nolu belge; 20070815174538VGM__VGM__DEFTER__00530_00099 nolu poz, v. 93a, 6 nolu belge.

⁴⁴ 20070817122316VGM__VGM__DEFTER__01067_00099 nolu poz, v. 114a, 42 nolu belge; 20070817122316VGM__VGM__DEFTER__01067_00100 nolu poz, v. 113b, 12 nolu belge

⁴⁵ 20070817105705VGM__VGM__DEFTER__01061_00063 nolu poz, v. 45b, 13 nolu belge.

D. Ahi Elvan Camii ve Zâviyesi'nin Giderleri:

Ahi Elvan Camii ile ilgili giderler hakkında ilk dönem kaynaklarında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu konudaki bilgilere sonraki dönem belgelerinde rastlanmaktadır. Hurufat ve muhasebe kayıtlarında camilerin giderleri arasında en önemli kalem olan personel ücretleri arasında farklılıklar dikkat çekmektedir. Özellikle XVIII. yüzyılda yoğunlaşan hurufat defterlerine göre idarî ve dinî personel için genellikle yarım ya da bir akçe günlük ücret olarak belirlenmiştir. Ağırlıklı olarak XIX. yüzyılı ihtiva eden muhasebe defterlerindeki belgelere göre ücretler yıllık bazda verilmiştir. Personel dışındaki gider kalemi camilerin aydınlatılmasıyla ilgilidir. Bununla ilgili rakamlar muhasebe defterlerinde geçmekte ve genellikle yıllık 100 guruş olarak belirtilmektedir. Zaviye giderleri konusunda yine ilk dönem kaynaklarında bilgi olmadığı söylenmelidir. Son dönem belgelerinde zaviyeye ait giderlerin ortalama 123 guruş olduğu, bu miktarın yarısının zâviyedarlık, tevliyet ve mahluliyet⁴⁶ gibi görevlere tahsis edildiği, diğer yarısının da fakir-fukaraya yemek için harcandığı görülmektedir.

Ahi Elvan'ın Etimesgut ve Çevresiyle İlişkisi

XVI. yüzyıl kaynaklarında Kasaba Nahiyesi⁴⁷, XVIII. yüzyılda Kasaba-i Süflâ⁴⁸, XIX. yüzyılda da Kasaba-i Zîr Nahiyesi⁴⁹ olarak yer alan bölgeyle Ahi Elvan'ın ilişkisine dair doğrudan ziyade dolaylı bilgiler bulunmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği gibi Ahi Elvan o dönem Kasaba Nâhiyesi olarak bilinen bölgede Kızılcaşehir adlı köyün timar sahibidir. Fatih dönemine ait arşiv kaynağında yer alan “kadim tımarıymış” ifadesinden hareketle onun bu bölgeyle bağlantısı başlamış olmalıdır. Sonraki tarihlerde buralarla ilgili durumunun ne seviyede devam ettiğine dair sınırlı bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda tahminen bugünkü Elvankent civarında köy camiinin Ahi Elvan'ın vakfıyla kurulduğu, sonradan bu vakfa bağlanan gelirlerle yakın

⁴⁶ Doğrudan vârisi olmadan vefat eden kimsenin vakıf ya da mirîye ait olan emlakı için kullanılan bir tabirdir. Bkz. Şemseddin Samî, Kâmûs-ı Türkî, İstanbul, 1317, s. 1304.

⁴⁷ MAD.d 00009, IMG_3244 nolu poz, v. 58a.

⁴⁸ 20070815184941VGM__VGM__DEFTER__00531_00056 nolu poz, v. 40b, 8 nolu belge (Nisan-Mayıs 1796); 20070815204814VGM__VGM__DEFTER__00533_00035 nolu poz, s. 61, 6 nolu belge (Mayıs-Haziran 1810); 20070817114806VGM__VGM__DEFTER__01065_00013 nolu poz, v. 8b, 11 nolu belge (Mayıs 1775).

⁴⁹ 20070306092457VGM__VGM__DEFTER__02109_00207 nolu belge (25 Ocak 1866).

zamanlara kadar geldiği söylenebilir. Nitekim özellikle hurufat ve muhasebe kayıtlarında bu bölgedeki köy ve camiden bahsedilmektedir. 1747-1909 yılları arasındaki kayıtlar doğrultusunda buradaki caminin vakıf müessesesi vasıtasıyla üstlendiği vazifeyi yerine getirmiştir. Dolayısıyla camide hitabet⁵⁰, imamet⁵¹ ve kayyimlik⁵² görevleri sürdürülmüştür.

Sonuç

XIV. yüzyıl Anadolu'sunun Ahilik kültür ortamında doğan ve Ankara'da yerleşen Ahi Elvan, vakıf müessesesi sayesinde bölgesel tarihte önemli bir derinlik meydana getirmiştir. Bu derinlik onu adeta Ankara'yla bütünleştirmiştir. O dönem Ankara'sı için büyük bir değere sahip olan Ahi Hüsameddin, Ahi Şerefeddin, Ahi Mesud kadar kültürel değer miras bırakmıştır. Bu kültürün anlaşılabilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi için Osmanlı dönemi ve vakıf müessesesine ait orijinal kaynaklar üzerindeki araştırma sayısını artırmak gerektiği vurgulanmalıdır. Özellikle mahallî tarih araştırmalarında Osmanlı dönemi kaynaklarından olan şer'iyeye sicillerinin de diğer orijinal arşiv kaynaklarıyla birlikte değerlendirilmesinin, elde edilecek analizlere ciddi manada katkılar sağlayacağı aşîkârdır.

Bu yazıda incelenen belgeler 1413-1909 yılları arasındaki beş asırlık bir dönemi ihtiva etse de günümüzde toplumsal hafızamızda hala canlılığını koruyan Ahi Elvan gibi değerlere gereken önemin gösterilmesi tarihi bir sorumluluktur. Bu önemli isimlere ait vakıflar sayesinde kurulmuş olan cami, zaviye gibi yapılar örf, adet, gelenek gibi manevi kültürümüzün yüzyıllar boyunca yaşamasına vasıta olmuştur. Özellikle yeni nesillere manevi kültürün korunması ve geleceğe aktarılması konusunda büyük sorumluluklar düşmektedir.

⁵⁰ 20070817114806VGM__VGM__DEFTER__01065_00013 nolu poz, v. 8b, 11 nolu belge; 20070815204814VGM__VGM__DEFTER__00533_00035 nolu poz, s. 61, 6 nolu belge; 20070815184941VGM__VGM__DEFTER__00531_00056 nolu poz, v. 40b, 8 nolu belge; 20070306092457VGM__VGM__DEFTER__02109_00207 nolu poz.

⁵¹ 20061206161252VGM__VGM__DEFTER__01063_00046 nolu poz, s. 85, 2 nolu belge;

⁵² 20061206161252VGM__VGM__DEFTER__01063_00045 nolu poz, v. 38b, 16 nolu belge; 20070817105705VGM__VGM__DEFTER__01061_00064 nolu poz, v. 47b, 1 nolu belge.

Kaynaklar

Arşiv Kaynakları

- MAD.d 00009 Numaralı H. 867 (M. 1463) Tarihli Maliyeden Müdevver Defter.
H. 938 (M. 1532) Tarihli Ankara Vakıf Tahrir Defteri.
00558 Numaralı H. 979 (M. 1571-1572) Tarihli Ankara Vakıf Defteri.
438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937 / 1530) I Kütahya,
Karahisar-i Sâhib, Sultan-önü, Hamîd, Ankara Livâları, Dizin ve Tıpkıbasım, T.C.
Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı,
Yayın Nu: 13, Ankara, 1993.
- 20070226100230VGM__VGM__DEFTER__01969_00056 nolu poz.
20070306092457VGM__VGM__DEFTER__02109_00066 nolu poz.
20070308122401VGM__VGM__DEFTER__02169_00033 nolu poz.
20070925224259VGM__VGM__DEFTER__00386_00039 nolu poz.
20070222125802VGM__VGM__DEFTER__01972_00009 nolu poz.
20070222130011VGM__VGM__DEFTER__01974_00041 nolu poz.
20070222130011VGM__VGM__DEFTER__01974_00151 nolu poz.
20070222133325VGM__VGM__DEFTER__01975_00185 nolu poz.
20070223122334VGM__VGM__DEFTER__01954_00063 nolu poz.
20070223124601VGM__VGM__DEFTER__01955_00178 nolu poz.
20070223131032VGM__VGM__DEFTER__01956_00042 nolu poz.
20070222130011VGM__VGM__DEFTER__01974_00049 nolu poz.
20070222130011VGM__VGM__DEFTER__01974_00147 nolu poz.
20070222133325VGM__VGM__DEFTER__01975_00198 nolu poz.
20070223122334VGM__VGM__DEFTER__01954_00019 nolu poz.
20070223124601VGM__VGM__DEFTER__01955_00145 nolu poz.
20090805183920BOA__EV__ZMT__00158_00141 nolu poz.
20070222124812VGM__VGM__DEFTER__01970_00079 nolu poz,
20070222135344VGM__VGM__DEFTER__01977_00032 nolu poz.
20070222125454VGM__VGM__DEFTER__01971_00012 nolu poz.
20070222142412VGM__VGM__DEFTER__01981_00011 nolu poz.
20070925230208VGM__VGM__DEFTER__00394_00067 nolu poz.
20070222124812VGM__VGM__DEFTER__01970_00053 nolu poz.
20070226100230VGM__VGM__DEFTER__01969_00040 nolu poz.
20070222125802VGM__VGM__DEFTER__01972_00016 nolu poz.
20060927164136VGM__VGM__DEFTER__00534_00064 nolu poz.
20070815204814VGM__VGM__DEFTER__00533_00035 nolu poz.
20070817090331VGM__VGM__DEFTER__01057_00026 nolu poz.
20070308122401VGM__VGM__DEFTER__02169_00033 nolu poz.
20071019114459VGM__VGM__DEFTER__01144_00011 nolu poz.
20070817105705VGM__VGM__DEFTER__01061_00063 nolu poz.
20061211155539VGM__VGM__DEFTER__01143_00046 nolu poz.
20070817090331VGM__VGM__DEFTER__01057_00027 nolu poz.

20061206161252VGM__VGM__DEFTER__01063_00053 nolu poz.
20061206141253VGM__VGM__DEFTER__01071_00030 nolu poz.
20070817130124VGM__VGM__DEFTER__01068_00070 nolu poz.
20070815184941VGM__VGM__DEFTER__00531_00057 nolu poz.
20070817090331VGM__VGM__DEFTER__01057_00025 nolu poz.
20070817093313VGM__VGM__DEFTER__01059_00015 nolu poz.
20070817105705VGM__VGM__DEFTER__01061_00068 nolu poz.
20070815174538VGM__VGM__DEFTER__00530_00100 nolu poz.
20070817122316VGM__VGM__DEFTER__01067_00098 nolu poz.
20070817090331VGM__VGM__DEFTER__01057_00028 nolu poz.
20070817105705VGM__VGM__DEFTER__01061_00060 nolu poz.
20070817130124VGM__VGM__DEFTER__01068_00071 nolu poz.
20060927164136VGM__VGM__DEFTER__00534_00066 nolu poz.
20070817130124VGM__VGM__DEFTER__01068_00070 nolu poz.
20070817130124VGM__VGM__DEFTER__01068_00077 nolu poz.
20061211155539VGM__VGM__DEFTER__01143_00047 nolu poz.
20070817093313VGM__VGM__DEFTER__01059_00018 nolu poz.
20070817090331VGM__VGM__DEFTER__01057_00024 nolu poz.
20070815213540VGM__VGM__DEFTER__00535_00049 nolu poz.
20070815204814VGM__VGM__DEFTER__00533_00034 nolu poz.
20070815174538VGM__VGM__DEFTER__00530_00099 nolu poz.
20070817122316VGM__VGM__DEFTER__01067_00099 nolu poz.
20070817122316VGM__VGM__DEFTER__01067_00100 nolu poz.
20070815184941VGM__VGM__DEFTER__00531_00056 nolu poz.
20070815204814VGM__VGM__DEFTER__00533_00035 nolu poz.
20070817114806VGM__VGM__DEFTER__01065_00013 nolu poz.
20070306092457VGM__VGM__DEFTER__02109_00207 nolu poz.
20070817114806VGM__VGM__DEFTER__01065_00013 nolu poz.
20070815184941VGM__VGM__DEFTER__00531_00056 nolu poz.
20070306092457VGM__VGM__DEFTER__02109_00207 nolu poz.
20061206161252VGM__VGM__DEFTER__01063_00046 nolu poz.
20061206161252VGM__VGM__DEFTER__01063_00045 nolu poz.
20070817105705VGM__VGM__DEFTER__01061_00064 nolu poz.

Araştırma Eserler

Ahmed Tevhid, "Ankara'da Ahiler Hükümeti, TOEM, Cilt: 4, Cüz: 19, İstanbul, 1331.
Âşık Paşazade, Osmanlıların'nın Tarihi, Hazırlayanlar: Kemal Yavuz, M. A. Yekta Saraç,
K Kitaplığı, İstanbul, 2003.
Babinger, Franz- M. Fuad Köprülü, Anadolu'da İslamiyet, İnsan Yayınları, İstanbul, 1996.
Bayram, Mikail, Ahi Evren ve Ahi Teşkilâtı'nın Kuruluşu, Konya, 1991.
Çağatay, Neşet, Bir Türk Kurumu Olan Ahilik, TTK, Ankara, 1989.
Darkot, Besim, "Ankara", İslam Ansiklopedisi, C. I, MEB Yayınları, İstanbul, 1978, ss. 437-
453.
Eyice, Semavi, "Ahî Elvan Camii", DİA, C. I, Ankara, 1988, s. 529.

- Gölpınarlı, Abdülbaki, İslam ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2011.
- Halil Edhem, “Ankara Ahilerine Ait İki Kitabe”, TOEM, Cilt: 7, Cüz: 41, İstanbul, 1332.
- Köprülü, M. Fuad, “Ankara ve Ahiler”, Hayat Mecmuası, I/21, Ankara, 1926.
- Köprülü, M. Fuad, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1993.
- Ocak, Ahmet Yaşar, “Zaviyeler”, Vakıflar Dergisi, C. XII, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1978, ss. 247-270.
- Pakalın, Mehmet Zeki, Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. 1, MEB Yayınları, İstanbul, 1983, s. 318.
- Pakalın, Mehmet Zeki, Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. 2, MEB Yayınları, İstanbul, 1983, ss. 552-553.
- Şemseddin Samî, Kâmûs-ı Türkî, İstanbul, 1317, s. 1304.

Ekler:

1-Resimler

Resim 1: Ahi Elvan'ın kardeşlerine ait olduğu söylenen kabirler.

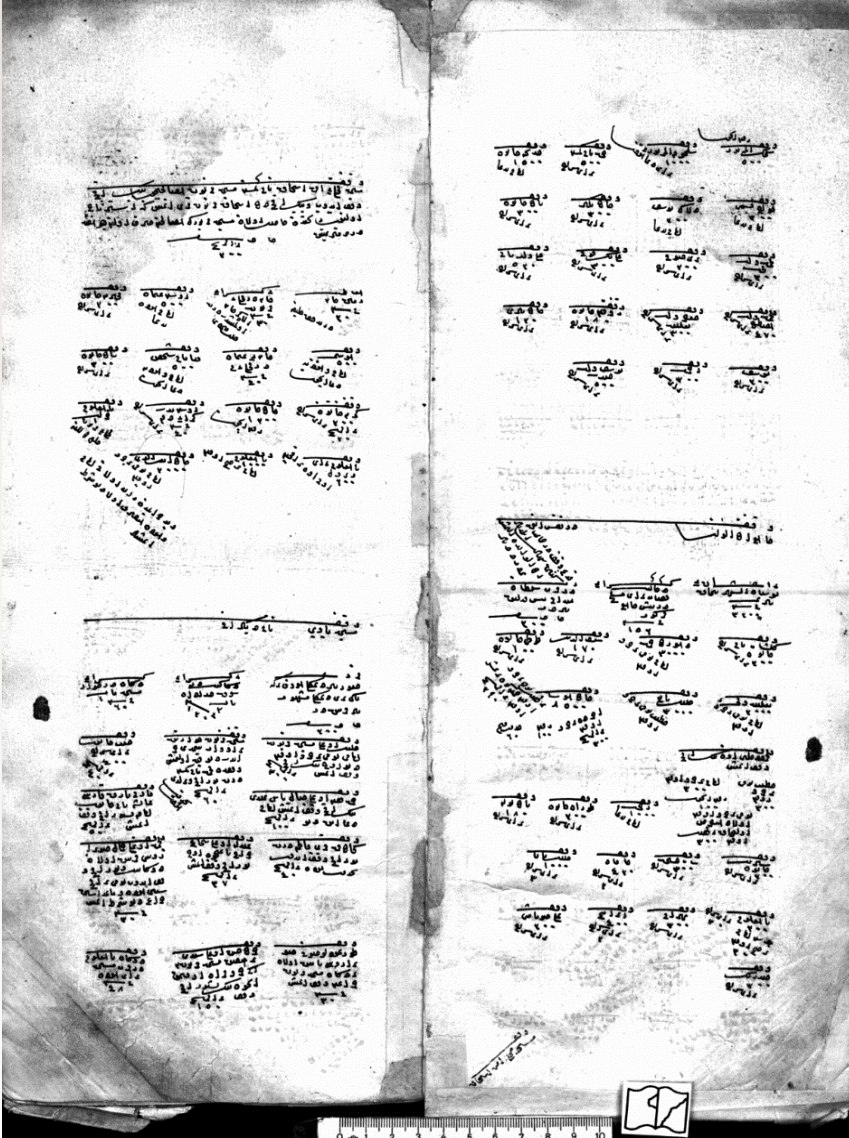

Resim 2: Samanpazarı'nda bulunan Ahi Elvan Camii'nin bugünkü manzarası.

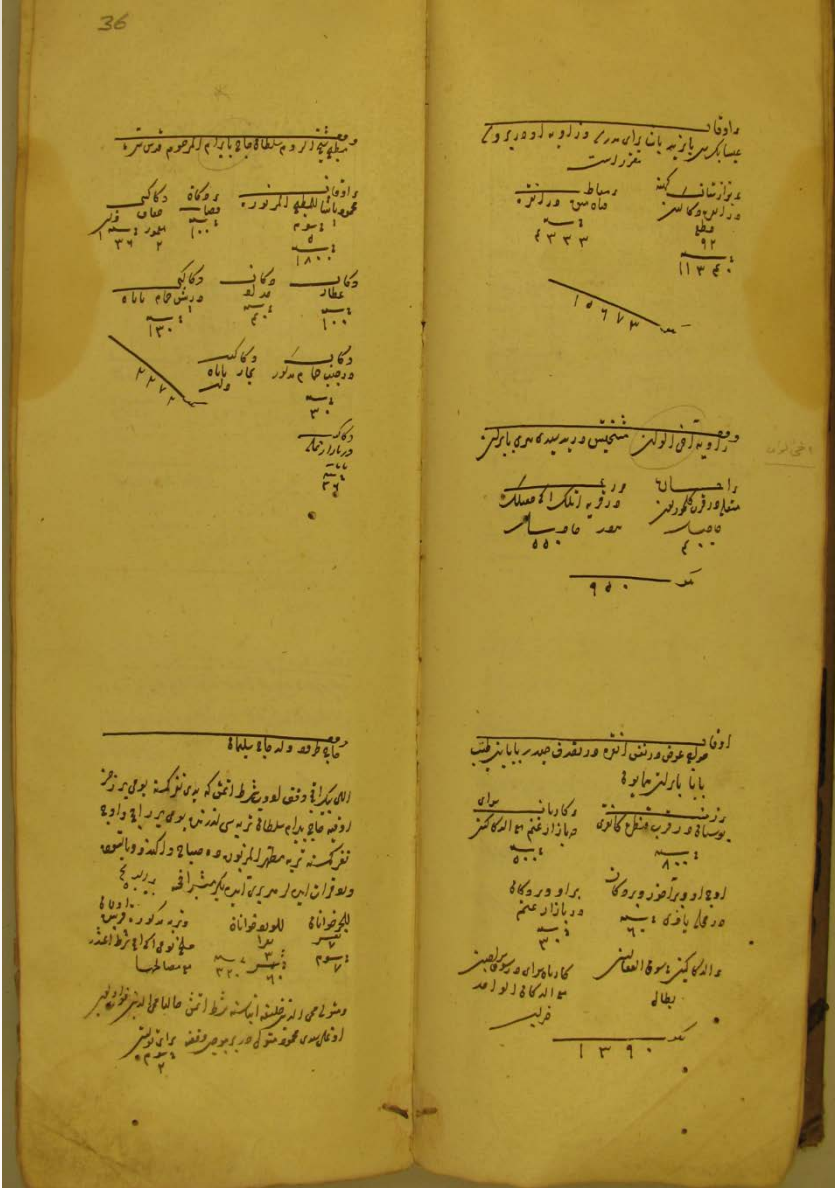

Resim 3: Ahi Elvan Camii'nin içeriden görüntüsü.

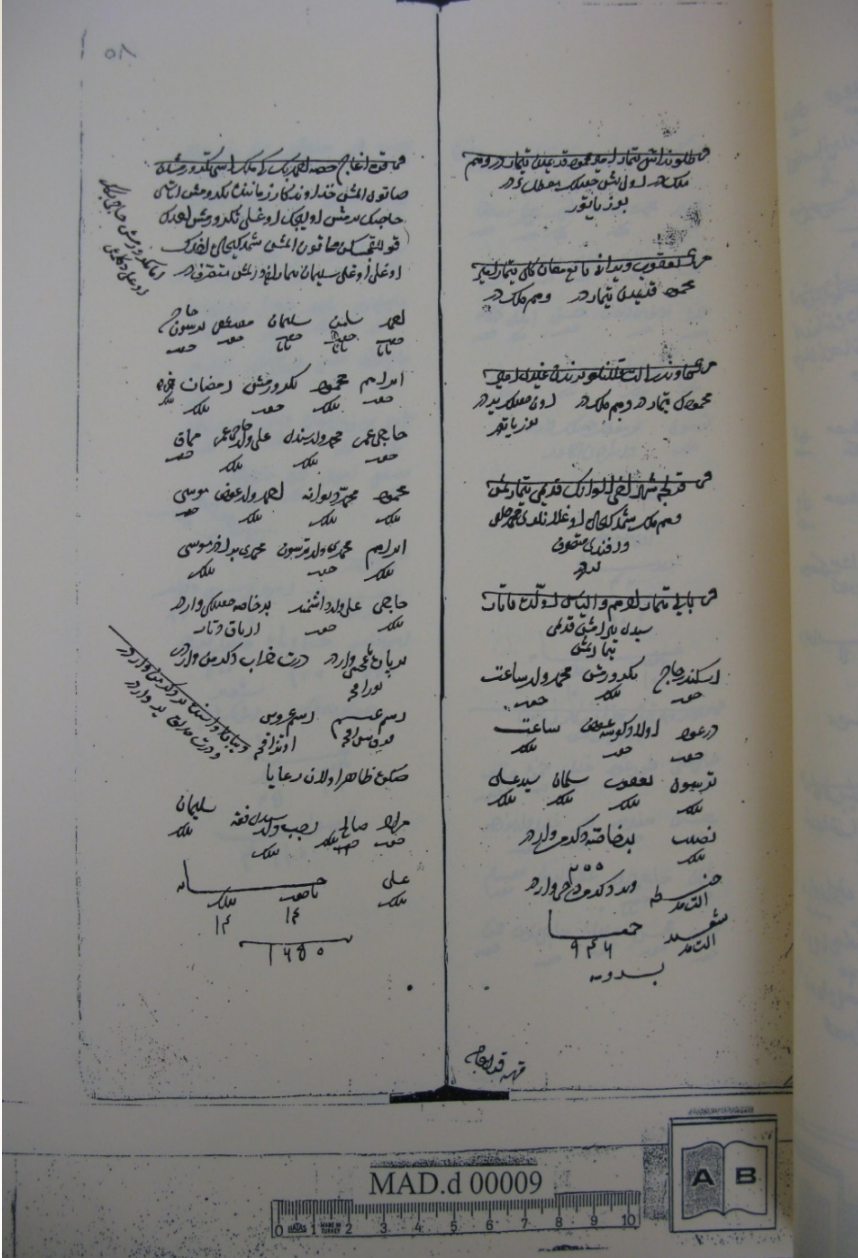
2-Orijinal Belge Görüntüleri

Belge-1: 0558 Nolu M. 1571-1572 Tarihli Ankara Vakıf Defteri'ne Göre Ahi Elvan Camii'nin Vakıfları.

Belge-2: M. 1522 Tarihli Ankara Vakıf Tahrir Defteri'ne Göre Ahi Elvan Zaviyesi.

Belge-3: M. 1463 Tarihli MAD.d'e Göre Ahi Elvan'ın Mülk ve Timarları.